

6-12.10.2025.

THEATRE ТЕАТАР НА РАСКРШЋУ AT THE CROSSROADS

ОСНИВАЧИ

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ
ЗЕНИЦА

ОСНИВАЧИ ФЕСТИВАЛА

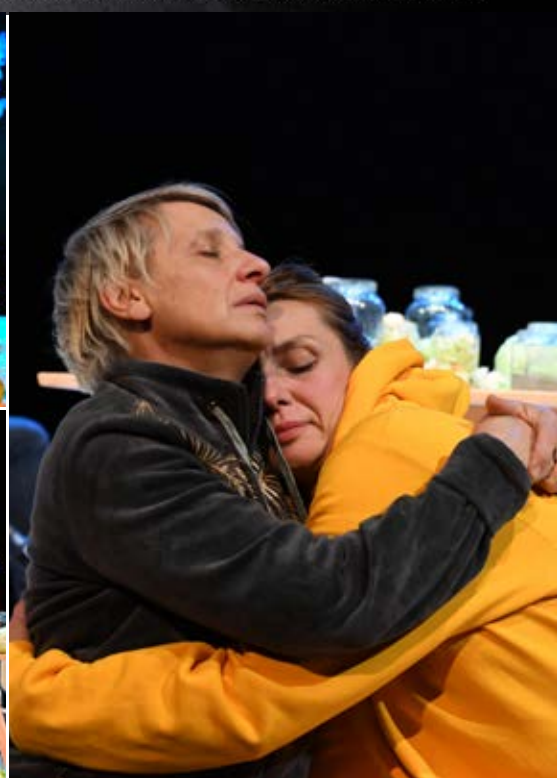
№3

четвртак

9. октобар • 2025. година

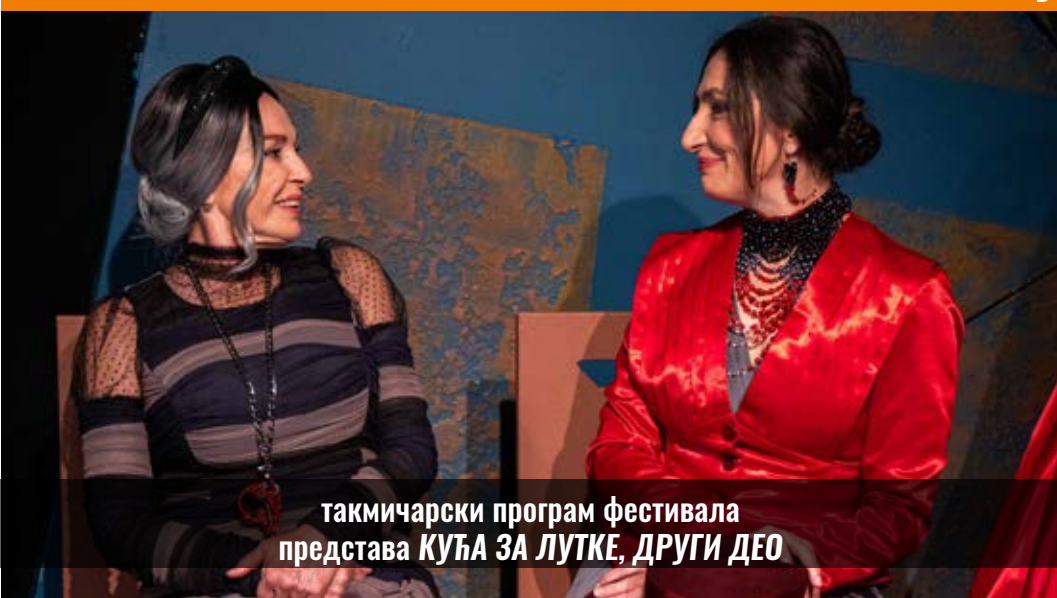
ХРОНИКА ФЕСТИВАЛА

ФЕСТИВАЛ ДРАМЕ И ПОЗОРИШТА БАЛКАНСКОГ КУЛТУРНОГ ПРОСТОРА | FESTIVAL OF DRAMA AND THEATER OF THE BALKAN CULTURAL SPACE

СИНОЋ НА ФЕСТИВАЛУ – Асја Крсмановић • **КИСЕЛИНА**
Босанско народно позориште Зеница (БиХ)

ВЕЧЕРАС НА ФЕСТИВАЛУ

такмичарски програм фестивала
представа КУЋА ЗА ЛУТКЕ, ДРУГИ ДЕО

пратећи програм фестивала
представа МИЛУНКА

Емотивни ролеркостер

На трећој фестивалској вечери, а другој такмичарској, гледали смо представу „Киселина“ Асје Крсмановић у режији Нермина Хамзагића, а у копродукцији Босанског народног позоришта из Зенице, 23. Фестивала босанско-херцеговачке драме Зеница 2024. и сцене МЕСС Сарајево.

Модераторка округлог стола, Оливера Милошевић, истакла је да је ово изузетно занимљив текст који садржи пуно архетипских ситуација у којима се препознајемо, о којима све знамо и које доживљавамо емотивно.

Позоришна критичарка и театролошкиња Јелена С. Перић упоредила је реакције нишке и бањалучке публике, будући да је представу већ гледала недавно у Бањалуци, те је закључила да ова прича посебно емотивно дира људе са овог нашег балканског простора, а и запитала се да ли би овај текст био једнако схваћен негде у Европи или на свету. Овај текст је, иначе, своју праизведбу доживео у Немачкој, што је додатно подгрејало радозналост како овако емотивно обојеном тексту приступају Немци, за које

се стално говори како су хладни. Глумци истичу да су чули да су и тамо критике јако добре.

Тема деменције је све присутнија у књижевности, а овде опет имамо и тај однос родитељ–дете, као што смо и код Чехова гледали једну мајку која не брине о свом детету, овде имамо потпуни антипод – мајку која је презаштитнички настројена према свом сину, а онда имамо и лик ујака који је вечито дете заробљено у кући својих родитеља, додала је Јелена С. Перић.

Драматуршкиња Жељка Турчиновић рекла је да се све склопило у једну хармоничну целину – и текст, и драматургија, и режија, и ликови. Представа је катарзична и све нас је погодила, али има још једна ствар која је битна, а то је да су се аутори ставили у службу теме, а тема је конзервативизам нашег друштва, наших обитељи. Страшно јој се свиђа тај драматуршки поступак где свакога у једном тренутку нема, а једино та баба остаје – она је стално ту и она изазива и нервозе, и сукобе, и изливне емоције.

Оно што је мени јако занимљиво је то што ова представа говори о реалним ситуацијама, али говори и о једној замишљеној ситуацији коју свако од нас замишља: када му неко недоштаје, одмах помисли да се тој особи нешто десило и покуша да замисли шта би било да те особе стварно нема – и онда самог себе плаши. На неки начин се то може гледати као једно стално проверавање. Врло ми је занимљиво и како постоји та спољна ситуација – спомиње се да је нестао отац, неки рат, неки подрум, а ми тачно знамо шта се догодило јер се говори о томе на један начин који проистиче из свакодневног живота, истакла је Марина Миливојевић Мађарев, позоришна критичарка.

Позоришни критичар Сашо Огненовски цитирао је Ибзена: „Када се ми мртви пробудимо, да видимо да уопште нисмо живи“, и додао је да ова представа управо једном страшном тишином урања у наш живот и на тај начин буди емоције дубоко похрањене у нама самима.

Јована Сџанковић

РЕЧ КРИТИКЕ

КИСЕЛИНА

Босанско народно позориште Зеница (БиХ)

НЕЖНА КИСЕЛИНА

ЈУ Босанско народно позориште
Зеница,

Асја Крсмановић

КИСЕЛИНА

Режија: Нермин Хамзајић

Драма Асје Крсмановић *Киселина* говори о судбини света који још увек постоји на ободима Европе (у мањим местима, у сиромашнијим друштвеним слојевима) и који се чврсто држи својих традицијских вредности иако оне убрзано нестају. То је свет још увек кисели туршију уместо да је купује у хипермаркету, годинама у кући негује палијативне болеснике уместо да их даје у дом и захтева да се породица окупља око заједничких ритуала иако им је

свима јасно да су ти ритуали одавно изгубили смисао. Да ли ће породице нестати ако одустанемо од превазиђених ритуала? Вероватно не, али страх од губитка познатог тла под ногама је превише јак. Страх од губитка идентитета претвара се у страх од губитка најдражих који одређују наш идентитет. Из сцене у сцену представа испитује наше страхове: шта би било када би уместо баке која никако не може да умре умро мој драги ујак, моја мајка, мој муж, моја жена? Да ли бисмо се и онда окупљали око заједничког остављања зимнице и неговања дементне баке? Изгледа да би, а потврдни одговор је сакривен у метафори наслова комада – киселина. Превазиђени ритуали истовремено разједају савремене међуљудске односе и традиционалну породицу држе на окупу на исти начин на који киселина истовремено убија свежину поврћу и чини могућим да се оно сачува у тегли током зиме. *Киселина* је драма која

ниске истине о нама самима износи на веома нежан и деликатан начин. Стил писања је постдрамски, али глумци и редитељ су текст драме саобразили себи и вратили у окриље драмског театра. То нам ниједног тренутка није сметало. Добили смо јасне карактере и прегледну радњу, а театарски поступци су у складу са минимализмом текста. Резултат је једна нежна и паметна представа какву публика воли да гледа јер се у њој препознаје као у огледалу које је истинито, али не и сурово.

Марина Миливојевић Мађарец

РЕЧ КРИТИКЕ | КИСЕЛИНА

Босанско народно позориште Зеница (БиХ)

СУПТИЛНИ ДОЛАЗАК СМРТИ НА НАШЕМ СТОЛУ

Који је смисао живота и да ли успевамо да га метаболизирамо у сваком добу? Представа „Киселина“ говори о свођењу рачуна генерација које имају дуго сећање и кратки ментални куршлус или, ако би то боље артикулирали, унутрашњи неспоразум. Ова претстава говори језиком тишине која увлачећи се између наше нежељене реплике преокреће точак судбине призивајући смрт као спасење или можда као освешћење. Четворо изванредних глумаца: Гордана Бобан, Мирвад Курић, Селма Механовић, Бењамин Бајрамовић нас упозорава да у фамилији понекад нисмо сви „наши“ и да је деменција

врло идентична са илузијом која нас води кроз живот, али у шуми вечности она зна и да нам изгуби пут. Фамилија у којој конзервативизам проузрокује неспоразуме је клише где се љубав множи са јачином нерава, а климакс (катарза) која је неодвојив део сваког домаћег фолкора је велики разлог за тугу и илузорност. Сво четворо своди своје рачуне на свој начин и сви имају право. Чак и око киселине која је толико потребна да се направи права туршија, генерално потребно јело за време зиме. Насупрот туршије која је конзервирана и чека свој ред да буде конзумирана, њихови неспоразуми су увек свежи и они букну у неочекивани час, као и смрт која у оба случаја долази прерано. Она неће да посети бабу која ју интимно прижељкива, њој она није интересантна. Ингмар Бергман у једном тренутку каже: „Ми одржавамо једни друге живима, без разлике да ли то боли“. Њих четворо артикулишу своју бол стварно на

свој начин и та различитост је животно искуство које нас распамећује и упозорава да смо увек крхки ма колико ми били физички јаки и да нам смрт неће понудити уговор, да нећемо добити шаховску партију са њом исто као што није ни Антонијус Блок у Бергмановом филму „Седми печат“ победио смрт. Водећи се од митологије нашег кућанства, ми увек призивамо судбину како би оправдали оно што се не да никада оправдати отварајући Пандорину кутију погрешних претпоставки, лоших одлука и микро трагедија. Представа „Киселина“ са одличном режијом и фантастичним глумачким партијама нас је научила да скупимо храброст и седнемо са смрћу за исти сто како би се вратили рацију којег у двадесет и првом веку има све мање и мање.

Сашо Ојеневски

РЕЧ КРИТИКЕ

КИСЕЛИНА

Босанско народно позориште Зеница (БиХ)

СУВРЕМЕНО ДРАМСКО ПИСМО У МОДРНИСТИЧКОЈ РЕЖИЈИ

Млада драматичарка Асја Крсмановић представила се сувременом драмом о распулинама у обитељи изазваним несразмјером између конзервативне породичне традиције скупљања обитељи код ритуалног прављења зимнице и новог времена, 21. стољећа које доноси нека нова правила живота у фамилији. Оне су разлог сукоба између мајке и сина, свекрве и снахе, брата и сестре, а разлог је и стара и болесна мајка и бака о којој треба бринути јер тако налажу обичаји који се не смију мијењати унаточ новом времену које доноси неке нове координате породичног живота.

Представа је глумачки катарзична, редатељски пре-

цизна и минималистичка, а смрт и живот се догађају свим протагонистима током драмске радње, свима осим баки. Аристотеловско јединство времена и радње не постоји, једино простор радње остаје исти – стан у којем бака чека да умре, а остали чланови се нервозно и стресно хрвају са животним (не)приликама који им доноси несразмјер између обичаја и новог времена.

Фрагментарна драматургија омогућава промјене глумачких улога (сви играју све) које се стављају у функцију теме о нарушеним породичним односима, о сукобу старог и новог, у ишчекивању расплета који се не смије назвати правим именом (смрт баке) јер конзервативна средина и обичаји то не толерирају.

Концепцији отворене драматуршке праксе и редатељског рукописа доприносе талентирани и посвећени глумци Гордана Бобан, Мирвад Курић, Селма Механовић и Бењамин Бајрамовић.

Смрт баке на крају представе симболички и стварно доноси ослобођење протагониста од пожртвовног односа према баки, а балончићи од сапунице можда најављују нови живот јер снаха и супруга је у другом стању.

Жељка Турчиновић

Приредила
Јана Савић:

УТИСЦИ

Феноменално и тачка. Све ми се допало, све ми је било јако добро.

Представа је дивна, обухватила је неке своје сегменте заједничког живота. Глумци су јако лепо представили све то. Свако је одлично одиграо своју улогу, никог не бих издвојила посебно — сви су били добри.

Било је феноменално! Глумци су одлични и сјајно су пренели атмосферу и емоције. Ја сам једна врло емотивна особа, тако да је грешка моја што нисам понела марамице. Баш је било добро, свеукупно — одлично.

Представа ми се јако допала, веома је интересантна. Иде у четири дела, и помислила сам да се радња дешава у различитим временским периодима — једна година, па друга. А онда сам на крају схватила да су то заправо алтернације њиховог универзума, где један умре, па други, па трећи... и схватимо на крају да је само баба умрла — и онда је свима било лакше. Јако ми се допао тај моменат са балончићима, а ефекти су били баш лепо. Веома симпатична представа.

Добра ми је била представа кад сам похватала шта је заправо симболика тога — ко прво умире, да ли стриц, па жена — и како се сви смењују у улогама баке. Схватила сам да то има неко своје значење до ког још нисам допрла, али размишљаћу вечерас о томе.

ПУБЛИКЕ

Лепа је била представа, мало тешка, али с времена на време хумор разблажи тежину, тако да — уживали смо.

Прво могу да изразим задовољство што имамо континуитет у нашем фестивалу „Театар на раскршћу“. Што се тиче гостујуће представе, мене као лекара професионалца веома је дојмила, јер представља импликацију једног врло фреквентног и присутног здравственог проблема на ментални статус окружења. Баш из тих разлога, интимних и професионалних, вечерас нисам присуствовао округлом столу — било би ми превише. Представа ми је била сасвим довољна да уочим проблематику која није присутна само на нашим просторима, већ на целој земаљској кугли.

Као здравствени радник, познајем биолошке и физиолошке процесе који могу свакога да задесе, тако да је ово добра прилика да најшира јавност — почев од локалне самоуправе, па надаље — размисли о трећем добу и свим благодетима и опасностима које оно носи, медицински, психолошки, педагошки, социолошки и културолошки.

Честитам театру, хвала им на гостовању. Желим да их поново видим, такође са неком актуелном темом. У сваком случају, мислим да је пун погодак и да је представа заслужила да буде селекционисана и да буде део такмичарског програма ове године.

РЕЧ КРИТИКЕ

КИСЕЛИНА

Босанско народно позориште Зеница (БиХ)

КАДА СЕ ТУГА УКИСЕЛИ

Психолошки комад експерименталне поставке младе ауторке Асје Крсмановић, *Киселина*, представљен је синоћ нишкој публици. У овом, свих похвала вредном остварењу, богатом драмским дубинама и црнотуморним репликама улоге су поверене Мирваду Курићу, Гордани Бобан, Селми Механовић и Бењамину Бајрамовићу.

Сам назив драме асоцира на нешто непријатно, нешто што нас штима и за нос и за очи.

Својом игром, пре свега одличним драмским текстом целокупна екипа представе успела је да у публици произведе палету различитих осећања и реакција.

Киселина као наслов дела није само локални назив за једну врсту зимнице (туршија) већ је уједно и синоним за му-

чнину која нас у желуцу нагриза. Управо ова вишезначност даје могућност да се симболика и значење речи извуку из подтекста ове вишеслојне и вишезначне драмске приче која покреће различите теме почевши од деменције, удаљавања, старења и након свега, умирања. Породица коју чине мајка, син, снаја, ујак и баба сваке године кисели свеже поврће и припрема зимницу и, иако одавно ту туршију ретко ко једе, традиција се не прекида упркос очигледној мрзовољи и невољном окупљању. Ово је само полазиште једне много сложене драмске радње која се на сцени препуној главица купуса и разноврсних тегли одмотава и котрља до суноврата породичних односа баш као и та главица раскупусаног купуса. Ауторска екипа прецизно сецира сложену мрежу породичних односа како би показала како се свако од њих носи са губитком, тугом и ограниченошћу. Централна фигура драме јесте видно оболела и дементна баба која је једина све време присутна на сцени, док нас редитељ врло занимљивим решењима води кроз причу поигравајући се временом и

могућим дешавањима. Само је у првом чину породица комплетна, а након сваког наредног чина један је од чланова породице преминуо, а радња се враћа на сецкање и конзервирање поврћа. Међутим, временски периоди су различити. У једном тренутку снаја је трудна, потом је изгубила трудноћу, а затим је и сама мртва. Све што остаје су конзервирани карфиол и шаргарепе и свеprisутна озлојеђеност сваког понаособ, што због неиспуњених жеља, потиснутих снова и угашених амбиција. Ово је комад и о сложенем односу на релацији мајка-дете, али и свекрва-снаја, о фрустрацијам које разарају како појединца тако и међуљудске односе. Сложена породично-психолошка драма која је дирнула гледаоце фестивала *Teašar на раскрићу* и која нас је све скупа позвала на преиспитивање о суштини и вредности живота, значају традиције и постојања породичних ритуала.

Критика је већинским делом објављена у емисији Културни кругови Радио Београда 2, 4. јун 2025.

Јелена С. Перић

РЕЧ КРИТИКЕ

КИСЕЛИНА

Босанско народно позориште Зеница (БиХ)

ОНО ШТО НАС НЕ ИЗЈЕДЕ, ПРОЧИСТИ НАС

Киселина у исто време може и да нагриза и да прочисти, у зависности како је и у коју сврху користите. У зависности од тачке гледишта, слично се може рећи и за представу *Киселина* која је настала према одличном драмском тексту Асје Крсмановић у промишљеној, децентној, ненаметљивој режији Нермина Хамзагића. Наиме, ова породична, али и надасве интимна, лична драма нагриза душу гледалаца подједнако као и душу сваког од ликова у комаду, али на крају, и пре свега, рекао бих, прочишћује од бројних, нагомила-них афеката. Иако третирају такозване тешке теме: односе унутар породице који су увек на свој начин компликовани

(без обзира на то колико су породице срећне или несрећне, функционалне или дисфункционалне), међугенерацјске односе, смрт, губитак ближњег, срећу и несрећу, љубав и неразумевање, и текст и представа то чине на један релаксиран, хумором проткан начин. Отуда су чланови ове породице, уместо око недељног ручка, окупљени око спремања туршије за зимницу (и киселог купуса који преплављује сцену) чиме се на духовит начин пародира и деконструира традиционални обичај, али и читав патријархални систем вредности.

Ово јесте породична драма о томе шта једну породицу чини основном ћелијом друштва, функционалном или дисфункционалном, јесте и прича о међуљудским односима, различитим генерацијама, губицима и недостајањима, о томе како наставити живот после губитка сина, мајке, ближњег свог уопште, о сећањима и кајањима, али је суштинска драма пре свега унутрашња, у душама

појединаца, због ненадокнадивог губитка, али и због пропуштених прилика да се ономе ко је напустио овај свет за живота искаже љубав, разумевање, емпатија. Ко се није сучелио са овим дилемама, кога није, попут најотровније киселине, гризла савест због сличних пропуста, тај се није ни родио.

Основне одлике ове представе су једноставност, топлина, непретенциозност, сценски минимализам (од режије и сценографије до употребе звучних и светлосних кулиса) и суверена, пластична, сведена, а толико снажна и упечатљива глумачка игра у којој предњаче Гордана Бобан и Мирвад Курић, уз свесрдну подршку млађих колега Селме Механовић и Бењамина Бајрамовића. Све похвале.

Слободан Савић

Промоција часописа *Театрон* у издаваштву Музеја позоришне уметности Србије

И ове године се на фестивалу Театар на раскршћу у Нишу одржала промоција два двоброја часописа Театрон у издаваштву Музеја позоришне уметности Србије, те се чини да, осим што издавачи овим часописом чувају историју коју живимо, ствара се и једна нова традиција – да овај часопис, као и све оно чиме се музеј бави, пронађу своје место на раскршћу у Нишу.

Театрон, часопис за позоришну уметност, излази већ 51 годину, а Мирослав Антић, књижничар и секретар Театрона, каже да је досад објављено преко 200 бројева, где је садржано преко 2.000 радова.

– Театрон има устаљени концепт и тренутно издајемо два двоброја годишње.

Надамо се да ћемо успети да повећамо тај број часописа – рекао је и додао да се штампани тираж смањио зато што се часопис објављује и онлајн, а данас је много више читалаца који штиту приступају на тај начин.

Детаљно је објаснио од којих се све сегмената састоји један двоброј часописа, а онда је препустио реч Весни Буројевић, директорки Музеја позоришне уметности Србије и одговорној уредници часописа, као и новом главном уреднику часописа, професору Бошку Сувајцићу са Филолошког факултета Универзитета у Београду.

Весна Буројевић детаљно је представила двоброј 207/208, који је објављен крајем 2024. године. Посебно је истакла да

је велики део овог двоброја посвећен Момчилу Ковачевићу, драгом и цењеном колеги који је преминуо прошле године, а додала је и да сматра да се на овај начин одала пошта његовом раду и значају у позоришном свету.

О двоброју 209/210, који је објављен почетком ове године, детаљно је говорио његов главни уредник, професор Бошко Сувајцић, истакавши да је било задовољство радити баш на том броју, будући да је посвећен једном великом јубилеју – 75 година постојања Музеја позоришне уметности Србије.

Своје излагање завршио је једном симпатичном загонетком која гласи: „Није слон, није дрон, није клон – шта је то? То је Театрон!“

ВЕЧЕРАС НА ФЕСТИВАЛУ

ЧЕТВРТАК | 9. октобар | Народно позориште „Иван Вазов“, Софија (Бугарска)

Лукас Хнат • КУЋА ЗА ЛУТКЕ, ДРУГИ ДЕО

Режија: Јасен Пејанков
Превод: Јасен Пејанков и Бисерка Пејанков
Сценограф: Канчо Касабов
Костимограф: Јордан Михалев

Композитор: Теодосије Спасов
Улоге:
Нора: Снежина Петрова
Торвалд: Цветан Алексијев
Ан-Мари: Бојка Велкова
Еми: Радина Боршош

О ПРЕДСТАВИ

Амерички драмски писац Лукас Хнат црпи неколико нити из Ибзенове *Куће за лутке* како би исткао ткиво своје драме *Кућа за лутке, други део*. Она нас враћа у дом Торвалда Хелмера када се Нора изненада појављује на његовим вратима – истим вратима која је залупила за собом пре петнаест година, остављајући мужа и децу. Њен повратак ће довести до жестоког сукоба погледа на свет и моралних вредности. Током тих година Нора је стекла независност, постигла успех и зарадила новац у друштву у којем људи очекују, чак и желе, да жене које напуштају своје породице буду кажњене. Али све то носи и своју цену и она ће морати да је плати.

Задивљујућа драма Лукаса Хната је истовремено наставак Ибзенове студије породице и традиционалних улога мушкараца и жена у њој, као и савремени поглед на сукобе својствене свим људским односима кроз векове. Ова психолошка драма је изграђена на класичном принципу тројства времена, места и радње, а чврсто конструисани ликови проналазе своје достојно отелотворење у личности Снежине Петрове (Нора), Цветана Алексијева (Торвалд), Бојке Велкове (Ан-Мари) и Радине Боршош (Еми).

Весна Станковић • МИЛУНКА | ЈПозоришна продукција Балкан нови покрет (Београд)

Режија: Петар Станојловић

Игра:

Весна Станковић

О ПРЕДСТАВИ

Лична исповест хероине српских ослободилачких ратова Милунке Савић, о животу и смрти, рату, Србији и њеној историји, из угла жене борца која је добила највиша одликовања (орден за храброст, Карађорђеву звезду са мачевима, медаљу Милош Обилић, једина жена у свету одликована француским Ратним крстом са златном палмом, два ордена Легије части...). Прича почиње од њених девојачких дана, које проводи у копаоничком селу Копривници, са две сестре, родитељима и болешљивим братом. Целог живота има изразиту потребу да заштити слабе и угрожене, стога у Први балкански рат одлази уместо брата, преобучена у мушкарца, под именом Милун Савић. Неустрашива у свакој борби, највише позната као бомбаш, бива рањена и њена тајна се открива. Војска стаје уз њу и, иако је у супротности са војним правилима, задржавају је у јединици. Рањавана је чак девет пута у седам година ратовања, добила дванаест медаља, а после демобилизације рађа девојчицу, усваја још три ћерке и више од тридесеторо деце храни, подиже, школује... Ви-соко цењена од стране француских војних великаша Франсоа де Переа, Шарла де Гола и вицеадмирала Гепрата, у Србији завршава као чи-

стачица у банци, а ноћу шије војне униформе и подиже десетине деце из копаоничких села. Сама за себе би рекла да је ово исповест о животу од прве пушке до прве метле.

стажица у банци, а ноћу шије војне униформе и подиже десетине деце из копаоничких села. Сама за себе би рекла да је ово исповест о животу од прве пушке до прве метле.

ПРАТЕЋИ ПРОГРАМ
ЧЕТВРТАК 9. октобар

ОСНИВАЧИ ФЕСТИВАЛА

Град Ниш

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ
НИШ

ПРИЈАТЕЉИ
ФЕСТИВАЛА

МЕДИЈСКА ПОДРШКА
ФЕСТИВАЛА

Издавач: Народно позориште Ниш • За издавача: в. д. директора Народног позоришта Ниш Ана Савић

Редакција: Јована Станковић (уредница), Јана Савић • Прелом: Саша Јовановић

Фото: Мирослав Лавренчић • Штампа: Nais print, Niš • Тираж: 30 примерака

Официјални превоз фестивала: Flash taxi

Народно позориште Ниш • Синђелићев трг 66, 18000 Ниш, Србија

Веб сајт: www.narodnopozoristenis.rs • Фејсбук страница: <https://www.facebook.com/NiskoNarodnoPozoriste/>

E-mail: npnis@narodnopozoristenis.rs • direktor@narodnopozoristenis.rs

uprava@narodnopozoristenis.rs • marketing@narodnopozoristenis.rs